

Resultaten week van de dialoog

Inleiding

Antwerpenaars zijn begaan met hun stad. Tijdens de jaarlijkse Week van de Dialoog krijgt elke Antwerpenaar de kans om over een uitgekozen thema in gesprek te gaan met andere Antwerpenaars. Naar aanleiding van de opmaak van het klimaatplan was het jaarthema voor 2010 'klimaat en de impact ervan op het leven in de stad'.

Alle Antwerpenaars konden hun mening geven en ideeën uitwisselen aan tientallen klimaattafels verspreid over de stad. Iedereen kon zich inschrijven voor klimaattafels: jong en oud, man en vrouw, Nederlands- en niet-Nederlandstalig, huurder en eigenaar, lid van een vereniging en zij die gewoon gebeten zijn door het thema. Er werden klimaattafels met kinderen, ecospecialisten, privé-eigenaars en huurders van sociale woningen georganiseerd. Het stedelijk wijkoverleg heeft gezorgd voor de organisatie van de gesprekken. Via Taaloor, conversatiegroepen van anderstaligen, heeft de stad ook inzicht gekregen hoe nieuwe Antwerpenaars het klimaat in de stad Antwerpen beleven en hoe zij hiermee willen omgaan. Ook de partnerverenigingen van deze Week van de Dialoog organiseerden her en der in de stad klimaattafels: Antwerpen aan 't Woord, Samenlevingsopbouw Antwerpen stad, ACW-Antwerpen, Natuurpunt, StRaten-Generaal, Unizo Antwerpen Stad en ABVV. De initiatieven van deze verschillende partners garandeerden een divers bereik.

Van 2 tot 9 oktober 2010 werden er 51 klimaattafels georganiseerd waar in het totaal 421 burgers aan deelnamen. Overal kleine groepen waar er echt werd doorgesproken over dit thema. Het resultaat ziet u hieronder.

Opzet van de klimaattafels

Burgers in Antwerpen hebben door verschillende activiteiten een impact op CO₂-uitstoot. De gesprekken werden opgehangen aan vier concrete activiteiten die een CO₂ impact hebben én begrijpbaar zijn voor de meeste Antwerpenaren: 'winkelen', 'werken/naar school gaan', 'wonen' en 'onderweg'. Over deze vier activiteiten werden ervaringen en ideeën uitgewisseld over wat men zelf, met zijn buurt of vereniging of als stad kan doen. Bijzondere aandacht ging uit naar het verzamelen van suggesties op welke manier de stad initiatieven en ideeën zou kunnen ondersteunen. Ieder gesprek werd begeleid door een moderator die eveneens zorgde voor de verslaggeving van de verschillende suggesties en ideeën die geformuleerd werden tijdens het gesprek. Het stedelijk wijkoverleg heeft alle verslagen van de verschillende moderatoren verzameld en gebundeld.

Relatie met het klimaatplan

In totaal werden 495 'unieke ideeën' met betrekking tot de vier activiteiten verzameld. Sommige ideeën werden aan verschillende klimaattafels geopperd. In totaal zijn bijna 1000 suggesties gedaan. De meeste suggesties (totaal 285, uniek 89) werden geformuleerd over wat 'de stad' zou kunnen doen om de CO₂-impact van verplaatsingen in de stad te verminderen. Ideeën voor wat men 'zelf' kan doen, werden vooral voor de activiteit 'wonen' geformuleerd. Voor 'wonen' werden eveneens een groot aantal suggesties gedaan omtrent wat de stad kan doen om de inwoners te ondersteunen. Voor 'winkelen' hebben de meeste ideeën betrekking op hetgeen men als individu kan doen. Voor het 'werken/ naar school gaan' zijn vooral suggesties geformuleerd om samen met de collega's/klasgenoten uit te voeren.

In het kader van de opmaak van dit klimaatplan werden de resultaten voor de vier 'activiteiten' herschikt naar de zeven domeinen die aan bod komen in het klimaatplan. In de eerste plaats werd getoetst in welke mate de geformuleerde ambities in het klimaatplan aansluiten bij de suggesties die zijn gedaan tijdens de verschillende tafelgesprekken. Ook werd getoetst in welke mate de geformuleerde maatregelen en acties in het klimaatplan 'gedragen' worden door de deelnemers aan de Week van de Dialoog. Voor elk van de zeven domeinen van dit klimaatplan wordt aangegeven in welk van de vier 'activiteiten' dit domein aan bod komt. Op hoofdlijnen zal worden aangegeven in welke mate de geopperde ideeën aansluiten bij de geformuleerde maatregelen en acties. Tenslotte worden nieuwe ideeën en suggesties die opdoken tijdens de Week van de Dialoog opgelijst. Deze zullen in de tweejaarlijkse actieplannen verder verwerkt worden. Een volledig verslag van de resultaten van de Week van de Dialoog is toegevoegd in bijlage.

Als stad zijn we verheugd over het groot aantal en de kwaliteit van de verzamelde suggesties. Dit bewijst dat Antwerpenaren inderdaad begaan zijn met hun stad. De opstellers van dit plan zijn de deelnemers aan de Week van de Dialoog dan ook dankbaar voor hun inspiratie. Uit de evaluaties blijkt ook dat de deelnemers bijkomende ideeën hebben verzameld om zelf acties op te zetten. Op die manier hebben de klimaattafels zelf al een bijdrage geleverd om samen uit te groeien tot een klimaatbewuste stad.

De burger aan het woord over 'de voorbeeldrol van de stad'

Binnen elk van de thema's die aan bod zijn gekomen op de tafelgesprekken werden suggesties geformuleerd voor het domein 'stad als goede voorbeeld'. Hierbij kan de stad als voorbeeld dienen voor zowel andere organisaties, bedrijven als individuele inwoners.

Er wordt gevraagd om de stadsgebouwen als goede voorbeelden in te richten door bijvoorbeeld het aanleggen van groendaken, geen airco's te plaatsen, aanleggen van zonnepanelen, het gebruik van LED verlichting, ... Bijzondere aandacht wordt gevraagd voor het moderniseren van het scholenpatrimonium. Een belangrijk thema is ook de (straat)verlichting in de stad. Verschillende suggesties worden gedaan om de impact hiervan te beperken: minder verlichting (ook van monumenten en bruggen), verlichting via sensor techniek, bestaande verlichting vervangen door LED verlichting.

Daarnaast worden suggesties gedaan voor een voorbeeldgedrag van de stad op het gebied van het aankoop en gebruik van materiaal. Belangrijk is dat aanbestedingen resultaatgericht en milieubewust gebeuren. Andere voorstellen zijn o.a. zorgen voor drukwerk op gerecycleerd papier, papierdrukwerk verminderen, zelf nog enkel veggie-evenementen organiseren, kiezen voor 1 vleesdag (en vier veggiedagen), ...

Ook voor het verplaatsingsgedrag van het stadspersoneel en het wagenpark worden verschillende suggesties geopperd zoals het kiezen voor hybride wagens voor verplaatsingen van het stadspersoneel, invoeren van een verhuispremie voor stadspersoneel om dichterbij werk te komen wonen, propere vuilkarren, (nog) meer politie op de fiets, fietsen voor ambtenaren, openstellen parkings voor de buurt, ...

Zoals vermeld binnen het domein 'slimme en duurzame energieopwekking' zijn sommige deelnemers van mening dat de stad zelf energie zou kunnen opwekken. Minimaal moet zij zelf moeten kiezen voor groene energie. Daarnaast zou ze echter ook kunnen instaan voor het bevoorraden van aanpalende wijken.

De burger aan het woord over 'een klimaatbewuste stadsgemeenschap'

In een klimaatbewuste stadsgemeenschap zijn alle partijen in de stad zich bewust van hun impact op het klimaat. Daarnaast nemen zowel stad, middenveld, bedrijven, verenigingen en particuliere burgers acties binnen hun eigen mogelijkheden. Door de gesprekken tijdens de week van de dialoog is op zich al een nieuwe stap gezet in de richting van een klimaatbewuste stadsgemeenschap. Aan de klimaattafels heeft men duidelijk niet alleen naar de stad gekeken om maatregelen te nemen. De deelnemers zien voor zichzelf of voor hun vereniging, burens-, vriendengroep, bedrijf, ... verschillende mogelijkheden om actie te ondernemen. De kennis- en ervaringsuitwisseling aan de klimaattafels heeft voor veel deelnemers inspirerend en stimulerend gewerkt. De deelnemers willen zelf acties nemen en een aantal deelnemers geven meermaals aan dat ze hun collega's, familie, vrienden, ... willen aanmoedigen om ook acties te nemen.

Voldoende en objectieve informatie is voor veel deelnemers zeer belangrijk. Hiervoor kijkt men duidelijk naar de stad. De stad moet informatie over de energiewinst van maatregelen, de energie-impact van producten, ... op een vlotte en toegankelijke manier ter beschikking stellen. Er is bijvoorbeeld de suggestie gedaan voor het ontwikkelen van een eigen (stralend) A-label voor producten, bedrijven, ... dat in oogopslag duidelijkheid geeft over de klimaatvriendelijkste keuze. Een andere suggestie is dat de stad wekelijks zou laten zien wat de vermeerdering/vermindering van de uitstoot van CO₂ in de stad is om mensen te motiveren.

De meeste suggesties/intenties voor acties die men zelf wil nemen zijn gedaan binnen het thema 'wonen'. Ook rond mobiliteit zijn verschillende intenties uitgesproken. Het belangrijkste voornemen van de deelnemers (in aantal) is om minder de auto te nemen en te kiezen voor alternatieven zoals openbaar

vervoer en fiets. Een overzicht van acties die mensen zelf willen ondernemen, vind je bij de beschrijving van de resultaten van de week van de dialoog in deze hoofdstukken. 'In de winkel' was een bijzonder thema binnen de klimaattafels. Binnen dit thema werden relatief gezien de meeste suggesties gedaan rond wat men zelf kan doen. Deelnemers zijn zich dan ook vaak bewust van de impact van hun eigen consumptiegedrag. Deelnemers aan de tafels willen minder en anders consumeren. De meeste suggesties waren gericht op het beperken van de impact van de eigen voedingsgewoonten. Hierbij speelde vooral de 'herkomst' van voeding en de impact van het transport van het voedsel mee. Suggesties zijn o.a. meer kiezen voor seizoensgebonden voeding, minder vlees eten, samen aankopen van voedsel, samen vegetarisch (leren) koken, ... Lokale verdeling van voeding via (boeren)markten of lokale verdeelpunten (scholen, bedrijven, stadskantoren, ...) is een vaak terugkomend voorstel. Samenwerking op niveau van buurt, bedrijf of vereniging lijkt veel deelnemers een goed idee. Zo is in een bewonersgroep afgesproken om in de toekomst door een iemand groentemanden af te halen voor de ganse groep. Zo wordt ook het aantal verplaatsingen beperkt.

Een andere belangrijk onderwerp m.b.t. consumeren was ook 'afval' en 'hergebruik' Zo werd door velen gewezen op het gebruik van een herbruikbare zak, het kiezen voor producten die niet verpakt zijn, het kiezen voor grote pakketten, ... Maar ook wordt ook gewezen op de rol die de overheid zo kunnen spelen door bijvoorbeeld het verbieden van verpakkingen, het opleggen van taksen, ... Om zelf aan 'hergebruik' te kunnen doen, werden suggesties gedaan zoals het organiseren van workshops rond hergebruik, het 'herintroduceren' van naaiateliers, het promoten van ruilbeurzen, rommelmarkten, de verdere uitbouw van kringloopwinkels,...

De deelnemers aan de klimaattafels willen duidelijk zelf actief aan de slag gaan. Doe jij mee ...?

De burger aan het woord over 'ruimtelijke ontwikkeling'

Ruimtelijke ordening was geen bijzonder thema tijdens de tafelgesprekken. Tijdens de klimaattafels binnen zijn er een beperkt aantal suggesties gedaan met betrekking tot acties die de stad kan doen via de ruimtelijke ordening.

Zo zijn er aan de klimaattafels verschillende suggesties gedaan voor een slim energievriendelijk locatiebeleid. Voorstellen vanuit de tafels gaan o.a. over het mengen van wonen en werken zodat mensen dicht bij huis kunnen werken, de combinatie van functies via de ruimtelijke ordening mogelijk maken of stimuleren (vb wassalon en kapsalon), zorgen voor scholen dicht in de buurt, het voorzien van ruimtes voor ecologische bouwvormen in de stad (voor de doe-het-zelver)....

Ruimtelijke ordening speelt ook direct op verschillende manieren in op de manier waarop mensen zich verplaatsen in de stad. Hierover zijn een groot aantal suggesties gedaan. Belangrijke voorstellen die via een gerichte ruimtelijke ordening kunnen worden georganiseerd zijn bijvoorbeeld een 'autoluwe' binnenstad, het inrichten van 'zone 30', het opzetten van knooppunten voor het openbaar vervoer, het organiseren van zones voor auto- en fietsdelen, het voorzien van ruimte voor randparkings, zorgen voor een doordachte sturing van het verkeer etc.

Aan de klimaattafels werden ook verschillende suggesties gedaan om 'randvoorwaarden' op te leggen aan bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen bijvoorbeeld het in uitbatingsvergunningen opnemen dat warmtegeleidings of open diepvrieskasten verboden zijn, het gebruik van airco's beperken, bij bouwaanvragen/bouwvergunningen aandacht naar energiezuinige maatregelen, strenge isolatienormen opleggen,.... Daarnaast zou het vlotter moeten gaan om bijvoorbeeld PV-panelen of windmolens te plaatsen. Via de ruimtelijke ordening kan, zoals in het klimaatplan ook wordt aangegeven, ruimte gecreëerd worden voor hernieuwbare energieopwekking. Bij het aanbouwen van nieuwe woonwijken of appartementsblokken moeten deze meteen voorzien worden van groene energie door middel van een windmolen of zonnepanelen.

In het klimaatplan worden maatregelen voor meer groen in de stad voorgesteld. Dit sluit aan bij verschillende suggesties die zijn gedaan aan de klimaattafels zoals het zorgen voor de aanplant van groen en bomen, onbebouwde zones open te laten etc., industriegebieden uit te bouwen tot groene verbindingengebieden, meer groen te voorzien in nieuwe woonwijken, het stimuleren van vertikaal groen, groendaken aanleggen of als alternatief veenbakken.

Relatief veel suggesties zijn gedaan met betrekking tot het creëren van ruimte voor productie van voedsel. Zo werd er aan verschillende tafels gepleit voor meer ruimte voor volkstuinen. Ook is de suggestie gedaan om openbare ruimtes, restruimtes, borders op hoogte... (eventueel tijdelijk) ter beschikking te stellen voor het kweken van groenten of het houden van kleinvee zoals kippen of geiten. Daarnaast zou via de ruimtelijke ordening bijvoorbeeld ook het idee van 'verticale groentetuinen' op openbare tuinen mogelijk gemaakt kunnen worden. Vernieuwend is de suggestie om ruimte te voorzien voor (zelfpluk) landbouw aan de rand van de stad. Maatregelen met betrekking tot het creëren van ruimte voor voedselproductie is nog niet zo sterk benoemd in het klimaatplan.

De burger aan het woord over 'wonen'

Voor het thema 'wonen' worden aan de klimaattafels het grootste aantal unieke suggesties gedaan. Er worden vooral ideeën gegeven voor acties door de stad, maar is ook het belangrijkste thema op de klimaattafels voor suggesties voor eigen acties. Zo wil men in eerste plaats eenvoudige acties doen zoals het afzetten van de verwarming 's avonds, het lager zetten van de verwarming of het uitzetten van elektrische toestellen of verlichting wanneer dit deze niet nodig zijn. Nog eenvoudige tips zijn bijvoorbeeld het gebruiken van een deksel voor het koken, het drogen van kleren aan een waslijn of het vol steken van de diepvries. Ook wil men bewuster elektrische toestellen, spaarlampen etc aankopen of/en gebruiken om de impact te beperken. Ook hebben verschillende deelnemers het voornemen om de isolatie in huis te verbeteren door kleine (tochtstrips plaatsen, rolluiken aflat, radiatorfolie plaatsen) of/en grote (dakisolatie, dubbel glas) maatregelen.

Voor grote maatregelen wordt meermaals de suggestie gedaan voor het samen met de burens aankopen van materiaal zoals groene elektriciteit, gas, isolatie, spaarlampen, zonnepanelen, groendaken, wateropvang, ... Samen met zijn burens of vereniging zijn er ook ideeën om de EcoHuisdokter uit te nodigen voor een infosessie, mee te doen met de klimaatwijken of een energiescan te vragen voor gans de wijk. Heel eenvoudige suggesties zijn bijvoorbeeld ook het aansporen van medebewoners of collega's om de trap te nemen in plaats van de lift of het vervangen van de verouderde toestellen die gebruikt worden door de vereniging.

Deelnemers aan de tafelgesprekken kijken in de eerste plaats naar de stad voor ondersteuning bij het nemen van energiebesparende maatregelen in huis. Er is vooral vraag naar toegankelijke informatie en financiële ondersteuning. Dit sluit grotendeels aan bij de ideeën die zijn opgenomen in het klimaatplan. Op het gebied van informatie zijn bijkomende suggesties gedaan zoals het uitbouwen van een onafhankelijk kenniscentrum van de stad, het ontwikkelen van een A-site met aanduiding van beste maatregelen, het aangeven welke financiële besparing welke actie oplevert, ... Uit de tafelgesprekken blijkt dat men vaak op de hoogte is van premies. Aan verschillende tafels is echter aangegeven dat mensen begeleiding nodig hebben om zich doorheen het kluwen van maatregelen, instanties en premies te worstelen als ze maatregelen willen nemen. De stad zou daarom meer promotie kunnen maken voor ecodokters, ecostraten en energiescans. Deze initiatieven zijn momenteel nog niet algemeen bekend of de drempel ligt voor het brede publiek te hoog. De stad zou daarom samen met de buurt een energieplan voor elke wijk kunnen opmaken. Om een grotere groep mensen te bereiken met de premies, ... wordt ook voorgesteld om energiescans per wijk te organiseren (in plaats van nu enkel bij diegene die het aanvraagt) of deur-aan-deur premies en ondersteuning aan te bieden. Het premiesysteem zou ook moeten rekening houden met doe-het-zelvers die hun inspanningen over verschillende jaren spreiden, mensen met een lager inkomen, ouderen die investering vaak niet meer de moeite vinden etc ...

Er wordt gesuggereerd om het premiesysteem uit te breiden naar huurders. Deze blijven nu vaak in de kou staan. In het klimaatplan zijn er nog geen specifieke maatregelen voor huurders opgenomen. Wel zijn een aantal studies opgenomen rond mogelijke acties. Aan meerdere tafels, waaronder in het bijzonder de verschillende tafels die door Taaloor werden georganiseerd, werd ook gewezen op het belang van bijkomende inspanningen voor sociaal zwakkere groepen. De stad en de sociale huisvestingsmaatschappijen moeten sociale woningen energiezuinig maken. Vaak zijn deze woningen, waar de armste en oudste mensen uit onze samenleving wonen, niet milieuvriendelijk. Ze hebben vaak te oude verwarmingsinstallaties, slechte isolatie, slechte beglazing, spaarlampen lichttimers, lichtsensoren ... De suggestie wordt ook gedaan om de sociale huisvestingsmaatschappijen in te schakelen in het sensibiliseren van huurders maar ook verhuurders van sociale woningen.

De burger aan het woord over 'Mobiliteit'

De meeste voorstellen tijdens de week van de dialoog hadden betrekking op mobiliteit. Een groot aantal suggesties (vb. het samen herstellen van fietsen, aanbieden van gratis hersteldienst, ...) lijken niet direct impact te hebben op het klimaat. Veel van deze suggesties hebben te maken met het wegwerken van 'barrières' die mensen ervaren als ze kiezen of willen kiezen voor een duurzamer mobiliteitsgedrag. Indien deze barrières worden aangepakt, kan een duurzamer gedrag verwacht worden.

Een belangrijk principe dat door de stad werd opgenomen in het klimaatplan is het STOP principe. Veel suggesties van de deelnemers kaderen binnen dit algemeen principe. De meeste suggesties zijn gedaan voor meer, veiligere, bredere en beter onderhouden fietsinfrastructuur, fietsnelwegen, voldoende fietsstallingen, fietsparkings (voor appartementsbewoners, sociale woningblokken, ...) en fietsherstelplaatsen. Gevraagd wordt om op het openbaar vervoer efficiënter te organiseren. Net zoals in het klimaatplan worden hierbij maatregelen gevraagd voor snelle, vlot toegankelijke en schone systemen. Hierbij wordt in de eerste plaats gedacht aan het uitbreiden van tram en metro. Ook moeten de aansluitingen van openbaar vervoer beter door bijvoorbeeld het werken met knooppunten (= verzamelplaats voor bussen 'regionaal vervoer' buiten de stad waar mensen kunnen overstappen op trams), verzamelplaatsen voor bussen regionaal vervoer), het aanbieden van aansluitpunten, dienstregelingen, ... Door verschillende deelnemers wordt ook gevraagd om het 'collectief' openbaar vervoersaanbod uit te breiden met individueel openbaar vervoer. Zo werd bijvoorbeeld de suggestie gedaan voor het aanbieden van taxicheques voor bijvoorbeeld late verplaatsingen.

Door de deelnemers is niet alleen gewezen op het belang van goede infrastructuur (hard ware) maar ook op de ontwikkeling van de gepaste software. In het klimaatplan wordt hierbij gedacht aan het introduceren van Intelligent Traffic Systems (ITS) voor autoverkeer (groene golf, ...). Verschillende suggesties van de deelnemers aan de klimaattafels trekken dit systeem open naar andere vervoersmodi. Voor fietsers wordt hierbij o.a. gedacht aan het aanbieden van informatie (snelste weg, beste weg, ...), het organiseren van aangename fietsroutes (cfr de fietsknooppuntenroutes) met leuke en goed uitgeruste stopplaatsen of het opzetten van gezamenlijke fietsverplaatsingen (vb. fietslinten naar school samen met andere ouders, , ...). Ook werden verschillende suggesties gedaan rond het opzetten van vlot toegankelijke informatiesystemen voor het openbaar vervoer (vb routeplanners voor openbaar vervoer, ...). Hierbij aansluitend wordt vaak gewezen op het belang van sensibilisatie via de stadskanalen zoals de Nieuwe Antwerpenaar. Bijzondere aandacht moet volgens de tafeldeelnemers gaan naar de jongeren. Zij moeten ook op school aangezet worden om voor een duurzame mobiliteit te kiezen (vb. afschaffen van mogelijkheid tot volgen van autoles op school, informatie aanbieden over alternatieve systemen of samen met jongeren nadenken over hoe auto aangepakt kan worden als verplaatsingsmiddel naar de school) Algemeen valt op dat veel deelnemers samenwerking rond mobiliteit als een interessante piste zien. Hierbij wordt niet alleen naar de stad gekeken. Een groot aantal ideeën werden geopperd om zelf, via het bedrijf, met de buurt, ... samen te werken rond mobiliteit. Voorbeelden hiervan zijn samen fietsen als men uitgaat, samen zorgen voor fietsherstellingen, opzetten van carpooling, organiseren van fietslessen, fietsstraten, samen fietsaankoop organiseren, ... Daarnaast worden ook suggesties gedaan richting stad om de gepaste ondersteuning te voorzien door bijvoorbeeld het aanbieden van meer cambio-plaatsen in de stad (vb. elke buurt zijn cambio plaats, op alle stations en knooppunten cambio plaatsen, ...), het opzetten van een autohaven (cfr fietshaven), ... Het initiatief van de stad om te starten het systeem van een fietsleensysteem werd positief onthaald. Het systeem zou zowel op toeristen als op inwoners gericht moeten worden. Suggesties werden gedaan om hierbij ook te variëren in het type fiets dat aangeboden wordt (vb. gewone fietsen, bakfietsen, fietsen met karretje, ...) en het zorgen voor een fietskoerier voor mensen die komen winkelen in de stad.

Aan een groot aantal tafels werd de suggestie gedaan voor een autoluwe stad waarbij minimale dienstverlening (bevoorrading winkels, verplaatsingen van bewoners, ...) mogelijk blijft. Er is geen vraag naar het volledig verbannen van de auto uit de stad, wel naar het autovrij maken van bepaalde delen van de stad zoals het stadscentrum. De idee van meerdere autoluwe zondagen in de stad werd hierbij aanvulling verschillende keren gedaan (van elke week, over een keer in de maand tot een paar keer per jaar). Met betrekking tot het autoverkeer werd aan verschillende tafels ook een 'financiële belasting' van autoverplaatsingen in de stad gesuggereerd (o.a. tax voor verplaatsingen in de stad, tax voor tweede auto, rekeningrijden, ...). Dit idee sluit aan bij een initiatief van de stad om dit verder te onderzoeken. Aan de meeste tafels heeft men zich voorgenomen om zelf minder met de auto te gaan rijden in de stad. Men vraagt dat ook bezoekers dit doen. Hiervoor zijn voldoende parkings aan de rand van de stad

(parkinggordel die gekoppeld zijn aan fietsleenpunten of het openbaar vervoer, de hoger aangehaalde financiële instrumenten, etc de gesuggereerde oplossingen.

Er werden verschillende suggesties gedaan om als werknemer of als stad bedrijven aan te zetten om een ander mobiliteitsbeleid te voeren (geen bedrijfswagens, stimuleren gebruik van de fiets, ...). Met betrekking tot de distributie werd gepleit voor een milieuvriendelijk transportsysteem voor de bevoorrading van winkels, het organiseren van aan-huis-leveringen tot zelfs het stimuleren van de aanwezigheid van buurtwinkels.

De burger aan het woord over 'slimme en duurzame energievoorziening'

Suggesties binnen het domein van hernieuwbare energie kwamen op de klimaattafels vooral aan bod binnen het thema 'wonen'. Als eigen initiatief verwijst men vooral zelf groene stroom opwekken (via zonnepanelen of windmolen) of aankopen. Op relatief veel tafels het idee van 'samenaankoop' van groene energie of zonnepanelen geopperd. Zowel op individuele basis, als buurt of vereniging of vanuit de stad. Daarnaast zijn ook suggesties geopperd m.b.t. het leasen van zonnepanelen of/en het voorfinancieren hiervan voor minder kapitaalkrachtige personen.

Voor het organiseren van decentrale energieopwekking van hernieuwbare energie kijkt men echter vooral naar de stad en bedrijven. Zo is gesuggereerd dat de stad mogelijk haar energie zou moeten (laten) opwekken door bijvoorbeeld het plaatsen van zonnepanelen op alle openbare gebouwen, grote dakoppervlakten van bedrijven en winkels. Daarnaast wordt verwezen naar de nood voor het plaatsen van nieuwe windmolens. Daarnaast worden nog een beperkt aantal andere suggesties voorgesteld:

- stadsverwarming via restwarmte van bedrijven
- inzet op getijde energie vanuit de Schelde
- Verzamelen van bio-afval dat gebruikt kan worden om energie op te wekken.

Opvallende afwezig in het verhaal van decentrale energieopwekking is het probleem van een verouderd elektriciteitsnet en de mogelijke acties die hier rond kunnen gedaan worden. Allicht heeft dit te maken met het feit dat de deelnemers aan de tafels hierover onvoldoende informatie hebben. Dit werd ook niet naar voor geschoven als onderwerp tijdens de tafelgesprekken en is ook door geen enkele deelnemer aangehaald.

De burger aan het woord over 'werken en ondernemen'

Weinig suggesties die tijdens de week van de dialoog zijn verzameld sluiten aan bij de acties binnen het domein 'ondernemen en werken' in het klimaatplan. Op de klimaattafels heeft men het binnen het thema 'werken/school' vooral gehad over acties die binnen de invloedssfeer en ervaring van de deelnemers liggen.

Zo zijn er relatief veel suggesties verzameld voor acties die men zelf of samen met zijn collega's kan nemen. In de eerste plaats willen de deelnemers aan de klimaattafels er op letten en collega's aanmoedigen om elektrische toestellen (computers, schermen, printers, ...), lichten en verwarming uit te zetten als men vertrekt op school. Andere voornemens zijn o.a. met openbaar vervoer of fiets naar werk gaan, dikke truien dragen om verwarming lager te kunnen zetten, het gebruiken van de trap, ... Dezelfde suggesties komen naar boven om samen met collega's aan te pakken: dikke-truien dagen organiseren, afspraken maken over gepaste verwarming, ... Deelnemers aan de klimaattafels willen zelf ook een sensibiliserende houding aannemen ten opzichte van collega's en werkgevers door bijvoorbeeld het opstellen van klimaatactielijst, het organiseren van een groene week, de baas stimuleren om te werken aan duurzame mobiliteitsalternatieven,...

Bedrijven zouden ook zelf investeringen kunnen doen zoals het plaatsen van zonnepanelen op daken, zorgen voor slimme (LED) verlichting, het aanbieden van bedrijfsfietsen etc. Een vaak terugkerend thema is ook het verlichten van kantoorgebouwen 's nachts.

Men verwacht binnen dit domein van de stad een belangrijke stimulerende en sturende rol. Zo zou de stad kunnen werken aan een label voor energiebewuste bedrijven, competities tussen bedrijven kunnen organiseren of zelf energie audits bij bedrijven aanbieden. De stad kan volgens de deelnemers een belangrijke voorbeeldfunctie spelen door bijvoorbeeld eigen gebouwen beter te isoleren, het plaatsen van zonnepanelen op eigen gebouwen of het vermijden van nachtelijke verlichting van de eigen gebouwen.

Scholen kunnen subsidies krijgen voor ecologische maatregelen en milieusensibilisatie moet verplicht worden.

Op de tafelgesprekken ook bijzondere aandacht gegaan naar handel en horeca. Ook zij zouden gemotiveerd of verplicht moeten worden om energiebesparende maatregelen te nemen (vb. verbieden van open diepvriezers, terrasverwarmers, werken met LED verlichting, ...). Een belangrijke rol om handel en horeca te stimuleren leggen veel deelnemers ook bij zichzelf door zelf bewuster te kiezen voor bepaalde producten of (buurt) winkels. Buurtwinkels zouden door de stad moeten ondersteund worden.